

que est in Christum Iesum. Disputante autem illo de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade, tempore autem opportuno accersiam te simul & sperans, quod pecunia ei daretur à Paulo: propter quod & frequenter accersens eum loquebatur cum eo. Biennio autem expleto accepit successore Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

De Felice & Druilla dictum est cap. 23. superiori. Ex eo autem quod Iudæam Felix haberet vxorem, libèter audiebat Paulum de fide in Christum, quæ veteri testamento vsquequaque conformia erant. Nouerat enim Felix Christi fidem, diligenter instructus ex veteri testamento in his quæ Christianæ sunt fidei. Tanta autè erat verborum Pauli vis, ait Chryso. dum de iustitia, castitate, & futuro iudicio dissereret, vt etiam præsidem attentum redderet, Quamuis autem Felicem Gentilem futuri iudicij memoria perterrefaciat, pecuniæ tamen cupiditas illi ad salutem est impedimento, futuræque mortis delet memoriam: sperabat enim à Paulo se accepturum pecuniam. Quare non magis quærebat quo pacto ante illud tremendum tribunal staret intrepidus, quàm pecuniam, vel Iudæorum fauorem. Et tamen non ita hoc iudicium obliuioni dabat, quin aliquando memoriæ reuocaret, & Paulum accerseret, & cum eo colloqueretur, vsque ad biennium, quo expleto Felici successit Portius Festus. Vt autem Iudæis faueret, Paulum semper vinctum reliquit. Pro quo Græcè est, *χρηστὰς κατὰ νόμον τοῖς Ἰουδαίοις*. Verbum Græcum magis significat gratiam à Iudæis inire, quàm illis gratiam præstare, quod miror à multis non animaduersum. Cur autem acceperit successorem, diximus superiori capite.

CAPVT VIGESIMVM QVINTVM.

Iudæis insidiosè petentibus Paulum, Ierusalem reduci non concedit Festus, sed Cæsareæ accusationem audire & excusationem decreuit. De quibus Paulus interpellatus Romam appellat, cuius tamen causam Agrippa audire lætus cupiuit.

Festus ergo cum venisset in prouinciam, post tri-
dium ascendit Ierosolymam à Caesarea, adieruntq;
eum principes sacerdotum, & primi Iudæorum ad-
uersus Paulum, & rogabant eum, postulantes gra-
tiam aduersus eum, vt inberet perducere eum in Ierusalem,
insidias tendentes, vt interficerent eum in via. Festus au-
tem respondit seruari Paulum in Caesarea, se autem ma-
turius profecturum. Qui ergo in vobis (ait) potentes
sunt, descendentes simul, si quod est in vtro crimen,
accersent.

Felici successit Portius Festus, à Nerone primo im-
perij sui anno in Iudæam missus: quam vt inquit Iose-
phus, offendit totam afflictam latronibus vicos passim
populantibus, quorū ferocissimi appellati sicarij tunc ad
maximum numerum excreuerāt. Hic autem vt primū
Caesaream aduenit, post triduum Ierusalem visere illi in
animo fuit: adieruntque eum principes sacerdotum: vbi
Græci habent, *ἰεραρχίας δὲ ἄρχων*, id est, significarunt
ei, idque priuatim. Pro quo interpret legisse videtur
ἰεραρχίας, id est, adierunt, quod incongruum non ad-
modum mihi videtur, cum etiam eodem verbo vsus sit,
cum res Agrippæ narrantur. Cum igitur Ierosolymis
esset, primores Ierusalem postulauerunt à Festo aduer-
sus Paulum fauorem, vt scilicet accerseret eum à Caesa-
rea in Ierusalem, intendentes insidias, vt eum in via in-
terficerent. Respondit Festus Paulum optimè asseruari
Caesareæ propterea si qui sint eum accusaturi cuiusuis
criminis, huc nobiscum descendant.

Demoratus autem inter eos dies non amplius quàm octo
aut decem, descendit Caesaream: & altera die sedit pro tri-
bunali, & iussit Paulum adduci. Qui cum perductus esset,
circumsteterunt eum qui ab Ierosolyma descenderāt Iudæi,
multas & graues causas obijcientes, quas nō poterant pro-
bare, Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legē Iu-
dæorum, neq; in templum, neq; in Caesare quicquā peccauit.

Maiores Iudæorum nulli parcentes labori non graua-
ti sunt descendere in principatum Festi, Caesaream vide-
licet Palestinæ, distantem ab Ierosolymis 30. ad minus
leucis.

Iudeis. Prius verò quàm ab Ierosolymis descēderet Cæsaream, māsit Ierosolymis circiter decem dies, in quibus omni via tentauerunt eum corrūpere, vt illis daret Paulum, vel saltem illum morte afficeret. Timentes autē Pauli linguam, quàm sciebant eloquentem, & quasi verbis inuincibilem, vrgebant præsidem ad dicendā contra Paulum mortis sententiam, vel saltem ad concedendum illi in Ierusalem reditum, insidiantes illi in via. Redditus autem Cæsareæ Festus sedit pro tribunali, vt Iudæorum aduersus Paulum audiret accusationes die sequēti quo Cæsaream redijt: quem Iudæi magno vrgebant studio, plurimis Paulum accusationibus infestantes, quarum nullam penitus probabant. Quæ autem fuerint accusationes, patet ex respōsione Pauli, quia vel in legem, vel in templum, vel in Cæsarem peccasset: quas cum nō probarent, apertē negat. Quamobrem Festus à Iudæis accusari timens, sicut Felix præcessor suus, & plures alij, gratificatur illis quàm maximē potest, nec Paulum abfoluens, nec illum iudicans.

Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascendere, et ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, nō recuso mori: si verò nihil est eorum quæ hi accusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem appello. Tunc Festus cum concilio locutus respondit: Cæsarem appellasti, ad Cæsarem ibis.

Festus autem quodam honore Paulum attrahere cupiens, non dat Iudæis Paulum, nec eum Ierosolymā iudicandum remittit, sed optioni eius totum tribuit, an Ierosolymam ascendere vellet, & de his omnibus apud eum iudicari. Respondens Paulus ait: Eiecerunt me semel ab Ierosolymis, & cum nil aliud habeant cuius me accuset, nisi quia peccavi in Cæsarem. Quod si in eum peccauerim, apud eundem, quem læsi, cupio iudicari: ad cuius asto tribunal. Super quod ait Comestor: Erat autem sedes in Cæsarea, iuxta quā stabat Paulus, quā parauerat Herodes Cæsari, vt in ea sederet, si quādo veniret

in Cæsaream, vel quos mitteret iudices. Inde perstrin-
git illum quasi Iudæis fauentem, nihil iniquiens Iudæis
nocui, sicut tu melius nosti: quid causæ est igitur vt tra-
dar illorum iudicio, qui mortem meam omni via appet-
tunt? Si quid morte dignum fecisse conuincor, non re-
cuso mortem, contra me fero sententiam, tanquam de
mea innocentia multum mihi conscius, Non dixit indi-
gnus sum morte, nec cupio absolui, sed quia iudicem in
accusatorum partes paululum declinare videbat, ideo
dixit: Cæsarem appello. Quo audito, Festus cum cõsilia-
rijs inito cõsilio respondit: Cæsarem appellasti, ad Cæ-
sarem ibis.

*Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex & Ber-
nice descenderunt Cæsaream ad salutandum Festum, &
cum dies plures ibi moraretur, Festus regi indicauit de Pau-
lo, dicens: Vir quidam est derelictus à Felice vincelus, de quo
cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum,
& seniores Iudæorum, postulantes aduersus illum damna-
tionem. Ad quos respondi: Quia non est Romanis consuetu-
do damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur
præsentes habeat accusatores, locumq; defendendi accipiat ad
abluenda crimina quæ ei obiciuntur.*

Hic Agrippa, inquit Beda, filius erat Herodis Agrip-
pæ, quem ab angelo legimus sup. 12. cap. percussum, qui
vsq; ad subuersione Ierosolymorũ regnũ Iudæe tenuit,
semper Romanis amicus, & ab omni illa Iudæorũ sedi-
tione tutissimus. Eodem tẽpore inquit Iosephus, Agrip-
pa rex extruxit insigni amplitudine domũ prope porticũ
in regia Ierosolymitana, quæ Assamoneorũ fuerat, sita in
edito loco, vnde amoenissimus prospectus patebat con-
templari urbẽ volentibus, cuius voluptatis rex cupidus
ẽ cubiculo spectabat quicquid circa templũ fieret. Id vbi
viderunt Ierosolymitani proceres, tulerũt indignissimẽ:
neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur
in tẽplo, præsertim sacrificia. Quamobrem altũ parietem
excitauerũt super exedrã, quæ erat in interiori tẽplo, ver-
sa ad solem occiduũ. Hæc non solũ regij triclinij pro-
spectum arcebat opposita, verũ etia occidentalẽ extra
templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani statio-

nes habebant ad templi custodiam. Quo facto inquit Co-nestor, Agrippa Iudæis infestus descendit in Cæsaream, non tam ad salutandum Festum, quàm rogatus ut parietem illum obrueret. Inde offensus etiam Festus iussit parietem dirui. Ciues verò ab Imperatore missis legatis impetrauerunt ne dirueretur. Bernice verò filia Agrippæ filij Aristoboli, soror Mariammes & Drusillæ, & huius Agrippæ soror, nupta primò fuit Agrippæ patruo suo: deinde cum vidua in suspicionem venisset stupri cum Agrippa fratre, nupsit Polemoni regi Cili-cie. Post aliquot itaque dies regi Festus Pauli causam retulit. Quo audito rex desyderat videre & audire Paulum, quem Iudæi ægrè videbant. Ideo inquit Festus, postulauerunt à me Iudæi aduersus illum sententiam. Quibus respondi, Romanis morem non esse quempiam donare hominem ad necem, nisi partes audiantur.

Cum ergo huc conuenissent, sine ulla dilatione in sequenti die sedens pro tribunali iussi adduci virum. De quo cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum: quæstiones verò quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum, et de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus viuere. Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, et ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante ut seruaretur Augusti cognitioni, iussi seruari eum donec mit-tam eum ad Cæsarem.

Narrans Festus Agrippæ vniuersam rei causam, partim Paulum absoluit, partim Iudæos perstringit, quorum accusationes in nullo iudicium perurgebant: multas enim tales adduxerunt, sed non conuicerunt. Et de quodam Christo inquit: Meritò de quodam inquit, utpote principatum gerens, taliaq; minimè curas. De quibus etiam hæsitans quærit à Paulo si vult reuerti Ierosolymam. Et si hæsitans inquit Chrysofsto. & anxius es, cur Paulum in Ierusalem trahis? Propterea Paulus nolens ab eo tanquam fautore hostium iudicari, dixit: Ad tribunal Cæsaris sto, Meminerat enim inquit Clarius, se à Domino admonitum, oportere, ut & coram Cæsare testimonium de ipso proferret: cuius rei implendæ nunc

opportunitatem oblatâ intelligens, nihil cunctatus Cæsarem appellauit, Quæ omnia Agrippam in desiderium audiendi Paulum excitarunt.

Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam & ipse hominem audire. Cras inquit, audies eum. Altera autem die cum venisset Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum Tribunis & viris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus.

Mirabile præparatur Paulo auditorium, qui tamen innocens iam declaratus est. Absistit enim rex suis stipatus ministris: absistit & princeps cum Tribunis suis & primoribus ciuitatis, coram quibus adducitur & Paulus, qui à Festo nec solum non accusabatur criminum, sed & pro eo ipse rationem reddit. Quod autem dicit, cum multa ambitione, inquit Beda, pro ambitione in Græco est, μετὰ πολλῆς φαιτέας, id est, multiplici cum apparatu & pompa regalis officij, quæ illam ambiente vndique stipabatur.

Et dicit Festus: Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri: Videtis hunc hominem, de quo omnis multiitudo Iudeorum interpellauit me Ierosolymis, petentes & acclamantes non oportere eum viuere amplius. Ego verò cõperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicauit mittere. De quo quid certum scribam Domino, nõ habeo. Propter quod perduxì eum ad vos, & maximè ad te rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam. Sine enim ratione mihi videtur mittere vincitum, & causus eius non significare.

In his omnibus Festus Iudæos vehementer accusat, Paulum verò nec solum excusat, sed illum prorsus absoluit. Cùm illum morte dignum clamarent, hunc nil morte dignum fecisse comperit, quantumuis inquisitionem fecerit. Vnde Romam veretur mittere vincitum, nisi & vinculorum causam mittat, ne & apud Cæsarem censeatur imprudens & ridiculus. Quem enim Iudæi clamabant oportere mori, Festus ostendit rectè appellasse. Propterea inquit festus, adduco vobis eum examinandum, vt cum consilio vestro habeam quid scribam.